

## Ob pogrebu.

(Spisal Ivo Trošt.)



Mejakov Janko ni bil vzor pridnega učenca. V cerkvi je bil nemiren, je govoril ter imel roke in oči vedno na takem mestu, kakor se ni spodobilo. Ko je bil za to kaznovan, je stisnil rameni, molčal, gledal nevšečno in — ostal prejšnji Janko. Na potu je največkrat koga lovil, ali so pa drugi njega, in često je prinesel domov krvav nos, pa tudi čelo. Če je prišla Smodička ali druge sosede njegovemu očetu tožit Jankove nerodnosti, je bil vselej tako nedolžen kot Lahov koš, ali kakor tisti otroci, ki še niso vedeli za njegove pretepe. Oče ga je srpo pogledal, posvaril, včasih tudi nasmodil, da je prestrašena mati prihitela iz prodajalnice branit — hlače svojega ljubljenca; in največkrat je dosegla, da se ni godila krivica ne hlačam in ne sinku. Janko je vsled tega ostal prejšnji Janko Mejakov — kolikor večji, toliko slabši. Njegove naloge — šolske in domače so bile najbolj umazane, najbolj pogrešene in največkrat neizvršene; Janko ni utegnil. Kdo bi pa stikal za ptičjimi gnezdi, plezal na črešnje in kradel sadje? In v šoli — seveda — je bil Mejakov med prvimi, ki niso nič znali; o, da! — nekaj! — Nagajati!

Bledi, pokašljujoči, bolelni učitelj je imel ž njim vsaj toliko opraviti kot z vsemi drugimi otroki. Janko ga je često tako ujezil, da je nehal pokašljevati, sedel za mizo in si tiščal prsi. Tačas so pa Jankove miši počele tisto, kar vsake, kadar ni mačke doma: vznemirjale so vso šolo. Njegovi svinčniki so se prijetno drmljaje katolali po klopi; pod klopjo se je pa vila železnica, — same škatlje od užigalic, in kar je še nedostajalo ropota in pihanja, je dodal Janko — pa je bil popol „ajselson“ . . .

Dočim so se učitelju vračale moči, je železnica drdrala od učenca do učenca; a ko je dvignil glavo — smuk! pa je bil mir kakor na kašči. Bolehni mož je vstal in šel v zadnjo klop k Janku; prijel ga je za glavo in milo mu gledaje v nemirne oči, rekel: Janko, ko boš bolan — gm-hm! — se boš spomnil, kako je težko — gm-hm! — Janko Mejak je molčal in povetil oči. — Saj ne boš več, Mejak, kaj? — Zopet trdovratni molk.

Železnica je ta dan ostala v šoli, zaradi nje pa tudi Janko in še več tovarišev; ali Janko je ostal stari Janko.

V tistem času so imele tudi šole na deželi dvamesečne počitnice, in sicer do vseh Svetih. Bile so nekaj daljše kot danes, pa vendar še prekratke. Bližal se je konec in otroci so že natezali ušesa, kdaj naznanijo: „zopet v šolo!“ Zato je Mejakov Janko veselo poskakoval, ko je slišal v cerkvi naznani, da se vsled učiteljeve bolezní še ne more začeti pouk; začne se pa gotovo pozneje.

Listje na drevju je rmenelo in opadalo, georgine na vrtilih so sklanjale od slane osmojene glavice; spravili so že zelje in vse zadnje pridelke, in mladina se je veselila, da ne bo treba kmalu več pasti živine, ker v kratkem zapade sneg.

Neko popoldne so goveda prosto stopala po travnikih, senožetih in njivah ne gledé na to, so li naše ali sosedove; mladina je pa skremženih lic zrla v kadečo se kopo dračja, kamor so nametali peč korenja, repe in narepkanega krompirja. Kar zapoje mrtvaški zvon. — — Povsod stikanje glav, povsod vprašanje, povsod radovedni obrazi: kdo je umrl?

Mhm! — so pritrjali ljudje: saj smo vedeli; to je on; tako je moralo biti. Bog mu daj luč nebeško! — O, kolikim je prepeval: „Libera“, sedaj bodo pa drugi njemu. Vsakdo pride na vrsto. — Sveti mu večna luč! — Bil je miren, vesten učitelj.

Taki pogovori so bili po vasi, in otroci so jim v srcu pritrjali, a na glas se veselili, da letos ne bo šole ni ne drugo leto — ne, morda nikoli več . . . Tudi Mejakov Janko se je radoval ž njimi, a nekaj mu je kalilo popolno veselje: njemu bo manjkalo zabave v šoli, in pa: slednjič bo moral kam drugam v šolo. Bog vé, če bo tam tudi tako kakor doma! — To ga je vznemirjalo; a ker se je naveličal potepanja, si je želel premembe, in to bi mu ponudila zopet šola, da bi bil prejšnji Janko.

Še tisti večer mu je rekel oče: „Ko se znoči, pojdeva kropit!“ Sin se ni dosti zmenil za vabilo, malo več za mrliča. Zopet je skomizgnil z rameni, stopil k materi po pest rožičev in šel za očetom. Še pred šolskimi vrati je vrgel zadnji peček iz ust.

V prostorni sobi je bil napravljen med visokimi voščenicami in nebrojnim cvetjem bel — črno prevlečen — mrtvaški oder; ob desni in levi vse polno ljudi, v vznožju mala mizica z dvanajstimi oljnatimi svetilkami, med temi majhen, pozlačen križec — posodil ga je gospod župnik — pred tem pa krožnik z blagoslovljeno vodo in oljkovo vejico; na odru je pa ležalo do kosti posušeno truplo z voščenim licem, voščeni rokami, molkom med prsti — rajni učitelj, ki je v cvetu svoje dôbe onemogel in se zgrudil v hladni grob.

Vsak prišlec je pokropil pokojnika, pokleknil in molil za pokoj njegove duše; potem je še zdihnîl nekolikokrat, pogledal opravo v sobi, ozrl se v lice pokojnikovo ter potrdil, da je ali ne, podoben živemu; možki so trdili, da se drži na smeh, a ženske, da na jok. Vaščan za vaščanom se je družil k ostalim vasovalcem.

Mejak in Janko sta končala običajne molitve in se odpravljala domov, ko so zapeli v zvoniku župne cerkve vsi zvonovi ter milo ječé, proseče opominjali navzoče: „Molite, molite zanj!“ — Neka stara ženica je začela angeljevo češčenje, nadaljevala rožnega venca žalostni del in končala z nebrojnim: Usmili se vernih duš v vicah! Mrličev varh je prižgal sveče, in lice pokojnikovo je odsevalo tužno-boleče izmed cvetja. Soba se je vedno bolj polnila ljudi, bivših in sedanjih učenk in učencev, prijateljev, znancev; polnila se je pa tudi z duhom dogorevajočega voska in z duhom mrtvaškim. Dolgo, dolgo so peli zvonovi, a ljudje so še potem, ko so utihnili, ostali pri mrliču, molili za pokoj njegovi duši in hvalili njegove vrline.

„Oče, meni se zdi, da se držijo na jok“, je opozoril Janko, ko sta se vračala domov.

Za dva dni je bil pogreb, lep in veličasten.

Dolga vrsta črno oblečenih mož — pokojnikovih tovarišev — je stopala tiho za krsto; nekateri so tudi pomagali peti domačim in sosednim duhovnikom v sprevodu; jeden pa — visok kakor hrast, krepek mož, z dolgo, črno brado je vodil spredaj šolske otroke. Mirno je dajal povelje, tiho in vestno so je vršili. Mejakov Janko je hodil za par s Smodičevim Štefeto, — drugi nihče ni maral z njim — in mirno je stopal in skrbno opazoval današnjega učitelja obleko, postavo, brado, oči in ukaze. Takoj mu je bilo čisto jasno, da je oko in beseda drugačna kot pri pokojnem učitelju; zdelo se mu je, da bi s tem človekom ne bilo dobro — vsaj v šoli — črešenj zobati. V cerkvi — kakor navadno nepazljiv — je motril lice sedaj temu sedaj onemu učitelju, in videč, da brezvspešno išče lic in očij, v katerih navzočnosti bi bila varna njegova železnica, se je ozrl naravnost na — kór. Tu je bilo tudi zbranih več tujih, črno oblečenih mož, ki so peli tužno, počasi in milo; jeden je pa orgljal, kakor da jočejo stari in mladi v cerkvi. Nobeden teh obrazov ni bil Janku všeč, in ko mu je nekdo grozeče zapretel s prstom, je pogledal takoj na oltar, a boječe, brezupno. Zbal se je namreč dolgih, rjavih brk in osornega pogleda.

Med potjo na pokopališče je stopal Janko molčé poleg Štefeta in niti na misel mu ni prišlo, da bi kakor drugekrati zadeval z nogo tovariševo peto pred seboj. — Zagrmel so grude na krsto, zgrnila se je nad njim zemlja in do polovice napolnila jamo. Solzne oči, ihtenje in glasni jok se je razlegal na njivi miru; tudi Štefe je jokal, le Janko je strmé opazoval vse to. Po končanih očenaših za dušo pokojnikovo, sorodnike in za duše v vicah zapre knjigo mlad duhovnik, začne govoriti lepe in v srce segajoče besede. Imenuje rajnega svojega druzega sošolca in prijatelja, imenuje ga vestnega učitelja-trpina, ki je poleg težavnih stanovskih dolžnostij potrpežljivo prenašal težko in vedno težjo bolezen; ti bolezniki kal je pa dobil v šoli, dobil s tem, da se je trudil, otrokom čim lepše, čim temeljitejše vcepiti najpotrebnejše nauke . . . . „Zato, otroci, pomnite: Tudi če je bila božja volja, da je moral blagi pokojnik v ta-le prerani grob, boste ravnali po božji in pokojnega učitelja zapovedi, če se vestno držite njegovih naukov: Ostanite pridni, pobožni, pošteni, pa zagledate nekoč svojega ljubljenega učitelja pri neskončno svetem, pravičnem Bogu.“ — Govornik je končal, v otroških srcih pa je dozoreval sklep: da, taki ostanemo!

„Ali res jeza največ škoduje jetičnim ljudem?“ je vprašal Mejakov Janko svojega tovariša in pogledal plašno pred seboj stoječega moža, ki je nesel venec.

„Naša mama so rekli, da so učitelj umrli zato, ker smo jih preveč — ne: ker smo — smo jih premalo ubogali. Vredni smo — so rekli — da dobimo za kazen tacega učitelja, ki bodo znali pregnati iz šole žive in naše muhe.“

Janko je povetil glavo. Nagrobnica: „Nad zvezdami — da zopet vidimo se nad zvezdami — Le križ nam sveti govori . . .“ ta nagrobnica, katero so zapeli tovariši svojemu tovarišu, je tudi že utihnila, zakaj glasen vrišč in jok je skoro preglasil pevce. Janko Mejak se je naslonil na zid ter ihtel kakor po najhujši, prestani kazni.

„Veš, Štefe“, je govoril Smodiču po poti s pokopališča, „jaz sem jih često jezil in dražil, pa mi je žal, ker nisem priden — ne pobožen — ne — pa jih ne bom videl pri Bogu.“

„Naša mati so mi ukazali moliti zanje; tako jim ohranimo najlepši spomin.“

„In pa, če spolnujemo njih nauke — so rekli oni gospod ob grobu — pa jaz ne vem nič naukov“, je govoril na tihem Janko.

„Se jih naučiš pa pri novem gospodu učitelju; zakaj tudi to — rekli so mati — bo ljubo našemu rajncemu učitelju, ki se sedaj že veselé v zlatih nebesih in gledajo na nas — svoje dobre in hudobne učence.“

„Prav so rekli tvoja mati“, je pritrdil Janko in odšel zamišljeno, tiho in mirno, kakor še nikoli, na svoj dom in sklenil začeti novo življenje.



Nekaj dni po novem letu so otroci sprejeli novega učitelja radovedno in strahoma. Bil je visok, tanek gospod s kratko roso brado, srpim pogledom in redkimi lasmi. Nosil se je po koncu in ni bil nikoli brez rokavic ter palice. Pokašljeval ni nič in govoril — zunaj šole — skoro nič — a otroci so se ga silno bali — tudi Mejakov Janko. Prvi dan ni bilo slišati družega kot dihanje v šoli, pa kmalu so se privadili drug drugemu: otroci so se lepo vedli, pridno učili, vestno izvrševali naloge; in zaostal ni niti Janko.

Novi učitelj je dejal: „Tega in tega nečem več — pa bomo spet prijatelji. Hočem pa videti kmalu, če se znate tako poboljšati, da boste moji prijatelji —.“

In Smodička, pa tudi druge sosede, katerim je bil Janko uzor nerednosti, nagajivosti in hudobnosti, so se na tihem čudile, kaj ga je spreobrnilo; Janko tudi ni povedal nikomur ter se s pridnostjo pokoril — zaostali učence za prejšnje grehe. Srce v prsih mu je pa vedno zadovoljnejše plalo, ko se je spominjal, da ni ostal stari Janko.



## Izgubljena!

(Povest. — Spísal Glavor.)

### II.

**Y**sa prevzeta od lepote punice gre Milka do konca trga za možem, ki jih je prodajal. Tu se možak obrne in kričé: „Kupite, kupite!“ izgine zopet v gneči.

Sedaj šele zapazi Milka, da ni matere pri nji. Ali ne začne morda jokati se? ne, Milka je bila pogumno dete. Nekoliko trenutkov postoji, potem pa se ji zasveti v bistri glavici:

„Mama je šla domov!“